

Kalkandelen Para Vakıfları

Rahman Ademi*

Giriş

Slav dillerinde Tetovo olarak bilinen Kalkandelen şehri, Makedonya'nın kuzey batısında, Vardar nehrinin sol kenarında ve en verimli bölgelerinden Polog ovasında bulunmaktadır. Ayrıca sadece Makedonya'da değil, Balkanlarda tamamında meşhur olan Şar dağı, Kalkandelen'in hemen üstünde bulunmaktadır. Üsküp'e olan uzaklığı 42 kilometredir. Arkeolojik kazılardan elde edilen sonuçlara göre şehir ve etrafındaki bölgede MÖ 5 000 sene öncesinden beri insanlar yaşamaktadır. Kosova salnamesinde bölgenin 1390 yılında Timurtaş Paşa tarafından fethedilmiş olduğu yazılı ise de Slav kaynaklarına göre fethin 1382-1392 yılları arasında gerçekleştiğini ifade ederek kesin tarih vermemektedirler. Osmanlı idaresinin başlangıcında, 15. yüzyılda gelişmeye başlayan Kalkandelen, 1670 yılında kaza unvanını elde etmiştir.¹ Üsküp şehrinin 1392 yılında Osmanlılar tarafından fethedildiği nazarı dikkate alınacak olursa², Kalkandelen'in de en geç bu tarihte Osmanlı idaresine geçtiği kuvvetle muhtemeldir.

Başlangıçta Üsküp Sancağına bağlı bir kasaba iken 19. asrın ikinci yarısında Prizren Sancağına tabi oldu. 5565 numaralı Nüfus defterine göre 1830'lu yıllarda Kalkandelen'de yedi mahalle bulunmakta ve nüfusun büyük bir çoğunluğu tabanca, tüfek, kundak namlu gibi silah ve parçalarını üretmekte idi. Bu deftere göre şehirde yaşayıp ziraatla uğraşan insanların sayısı çok azdı.³ Para vakıflarının neredeyse tamamının kurulduğu II. Abdülhamit devrinde de Kalkandelen'de tüfek ve tabanca üretiminin devam ettiği anlaşılmıştır.⁴ Bu esnada kazanın nüfusu, köyleriyle beraber yaklaşık 40.000 olmuştur.⁵

* Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara/TÜRKİYE, ademirahman@yahoo.com ORCID:0000-0002-7815-5737

1 Muhammed Aruçi, "Kalkandelen", *TDVİA*, cilt:24, İstanbul 2001 s. 262.

2 Aleksandre Popovic, *Balkanlarda İslam*, İnsan Yayınları, İstanbul Ocak 1995, s. 185.

3 BOA.NFS. D.5565. 15 Şevval (1)248/7 Mart 1833

4 Said Olgun, "19.Yüzyılın İkinci Yarısında Kalkandelen'de Silah Üretimi", *Osmanlı Dönemi Balkan Şehirleri*, Editör: Zafer Gölen ve Abidin Temizer, Gece Kitaplığı, cilt 2, Ankara 2016, s. 614.

5 Şemsettin Sami, *Kamusu'l-Alam*, İstanbul Mihran Matbaası, 1314/1896, Tıpkıbasım, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996, cilt 5, s. 3556.

Osmanlılar ilk dönemden itibaren vakıf müessesesini benimseyerek hayatın hemen hemen her alanına yaymışlardır. İlk vakıf Orhan Gazi zamanında ve İznik'te kurulan medrese ile ilgili olmuştur. Vakıflar, sosyal, kültürel ve iktisadi alanda Osmanlı toplum yapısının adeta temelini oluşturmuştur. Para vakıfları da Rumeli Kazaskeri ve eski Şeyhülislam Çivizade tarafından Balkanlarda görev yaptığı sırada kısa süreliğine yasaklanana kadar tüm Osmanlı topraklarında yaygındı.⁶ Kalkandelen kazası ve köylerinde kurulan para vakıflarının belki de en dikkat çeken özelliği, hepsinin Osmanlı idaresinin son demlerinde kurulmuş olmalarıdır. Mesela sadece 42 kilometre kuzeyinde bulunan Üsküp şehrinde ilk para vakfının tesisi 1506 senesine rast gelmektedir.⁷ Kalkandelen kazasına çok yakın olan Kaçanik'te 1609 yılında Mehmed Paşa tarafından kurulan 12.000.000 akçe sermayeli para vakfi ise bölgenin en büyük para vakfi olmalıdır.⁸

Bu husus Kalkandelen şehrinin sağlam ve istikrarlı iktisadi durumuna işaret ediyor olabilir. Zira tüm Osmanlı topraklarında olduğu gibi Kalkandelen'de de sosyal dayanışmanın temel göstergesi olan akar vakıfları çok eski zamanlardan beri faaliyet göstermekteydi. Fetihden 70 sene sonra 1462 yılında tesis edilen ve akarların bir kısmı Kalkandelen'de bulunan Mehmed Bey bin İsa Bey'in vakfi en eski örneklerden biridir. Bu vakıf, bünyesinde bulundurduğu imaret sayesinde şehirde bulunan fakirler temel ihtiyaçlarını karşılıyordu.⁹

Çalışmada kullandığımız ana kaynaklar Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan vakıf belgeleri olmaktadır. Bundan önce konuyla ilgili yapılan başka bir araştırmada Kalkandelen para vakıfları işlenmiş ve 15 vakfiye değerlendirilmiştir.¹⁰ Biz ise toplamda 21 adet vakfiyeyi değerlendirmeye almış bulunmaktayız. Temennimiz gelecekte yapılacak benzer araştırmalar sonucunda Kalkandelen para vakıfları sayısı ile ilgili daha büyük rakamlara ulaşılmış olsun. Bizim bu çalışmada değerlendirdiğimiz ancak Yakup Ahabab'ın makalesinde zikredilmeyen vakıflar şunlardır:

6 Mehmet Şimşek, "Osmanlı Cemiyetinde Para Vakıfları Üzerinde Münakaşalar, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 27/1 Ankara 1986, s. 211.

7 VGMA Defter No: 629, Sayfa: 422-429, Sıra: 332.

8 VGMA Defter No: 633, Sayfa 021, Sıra 011.

9 Mümin Ömerov, *Vakfiyelere Göre XV-XVIII. Asırlarda Makedonya'da Vakıflar ve İşlevleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2016, s. 54.

10 Yakup Ahabab, "Kalkandelen Para Vakıfları" *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 5. <http://dx.doi.org/10.21021/osmed.309239>

Vakıf İsmi	Bulunduğu Yer	Sermayesi	Tescil Tarihi
Salih Bin Elmas ¹¹	Poroy	2.000 Kuruş	29.08.1892
İbrahim Bin Receb ¹²	Oraşye	2.000 Kuruş	08.02.1896
Yunus Ağa Bin Rıdvan Ağa ¹³	Leşok	1.000 Kuruş	08.02.1904
Seydi Bin Emin ¹⁴	Novosel	550 Kuruş	21.08.1904
Murad Bin Arslan ¹⁵	Dobroşte	3.000 Kuruş	26.03.1899
Veysel Bin Emin ¹⁶	Cerve-i Derbend	10 Osmanlı Altın Lira (1.000 Kuruş) ¹⁷	06.04.1910

Vakfiyelerde çoğu zaman şu veya benzer ifadeler geçmektedir: "...bu kerre hasbeten li'llâhi's-Samed vakf-ı sahîh-i müebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs idüb...". Zaten arapça olan "vakf" kelimesi "habs" manasına da gelmektedir. Habs, durdurmak, hapsetmek, esir etmek, tutmak ve muhafaza etmek manasına gelir ki bu anlam, tutmak, müsaade etmemek, inkâr etmek gibi manalara gelen men' kelimesinin anlamına yakındır.¹⁸ Böylece vakıf kuranlar, Hz. Peygamberin "sadaka-i cariyeh" olarak tarif ettiği ve insanın vefatından kıyamete kadar olan süreçte de sevabı devam ettiren bir hayratı tesis ettiklerine inanıyorlar.¹⁹ Buna göre vakıf, bir gayrimenkul veya menkulün Allah'ın rızası gözetilerek ve ebedi iyilik yapma gayesiyle şahsi tasarruftan çıkarılıp umumun istifadesine sunmak olarak tarif edilebilir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de geçen "hayır işi yapmada yarışmak", (Bakara, 148, Al-i İmran, 114), "iyilik yapmada yardımlaşmak" (Maide, 2) ve bunlara benzer çok sayıda ayet vakıf kurmayı teşvik etmektedir. Hukuki olarak

11 VGMA. Defter No: 989, Sayfa: 166, Sıra: 124.

12 VGMA. Defter No: 990, Sayfa: 2, Sıra: 2.

13 VGMA. Defter No: 600, Sayfa No: 91, Sıra No: 112.

14 Defter No: 989, Sayfa No: 231, Sıra No: 183.

15 VGMA. Defter No: 989, Sayfa: 189, Sıra: 145.

16 VGMA. Defter No: 602, Sayfa No: 18, Sıra No: 24

17 İktisatçılar tarafından yapılan değerlendirmelere göre 1914 yılına kadar 1 Osmanlı altın Lirası'nın değeri 100 kuruşa eşitti. Bakınız: Mustafa Aysal "Dünya'da ve Osmanlı Devleti'nde Enflasyon", *Accounting and Financial History Research Journal January 2018 (14)*, s. 105. İnternet adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/395832> (21.04.2021). Ancak ilginç bir şekilde ve belki yazım hatası olarak (zira başka vakfiyede hesap 100 kuruş üzerinden yapılmıştır) burada zikredilen ve Nebi Ağa oğlu Hasbi Efendi'ye ait 12.03.1909 tarihli vakfiyede 1 adet Osmanlı Altın lirasının değeri 124 kuruş olarak zikredilmiştir.

18 Senad Çeman, *Vakufi i fondacije*, Biblioteka posebna izdanja, el-Kalem, Sarajevo 2011, s. 21.

19 Müslim, Vasiyye, 14; Tirmizi, Ahkam, 36.

vakıf müessesesi Hz. Peygamber ve ashabının uygulamalarına dayanmaktadır.²⁰ Araştırmamızın konusu olan tüm vakfiyelerde hayrat dışında - vakıf kurucusu ve evladı dâhil olmak üzere- hiç kimseye en ufak bir maddi gelir sağlanmamıştır. Bu haliyle Kalkandelen’de kurulan para vakıfları belki nadir bir örnek teşkil etmektedir.

Osmanlı’nın ilk dönemlerinden itibaren varlığını sürdürdüğü anlaşılan para vakıfları müessesesi tüm Rumeli’de yaygın olduğu anlaşılmıştır. Hatta Çivizade tarafından yasaklandığı zaman Sofyalı âlimlerinden Bali Efendi vaziyeti padişaha arz ederek, yasağın halk arasında büyük bir tepkiye sebep olduğunu ifade etmiştir.²¹ Bu sırada ciddi tartışmalar yapılmış, her iki kanaatin taraftarları deliller ortaya koymaya çalışmıştır. Ebu’s-suud Efendi’nin gayreti ve para vakıflarının lüzumunu ortaya koyan risalesi, para vakıflarının hukuki durumunu önemli ölçüde açıklığa kavuşturmuştur.²²

Vakfiyeler

Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nde bulunan vakfiyelere göre Kalkandelen kaza merkezi ve civar köylerinde kurulan para vakıflarını kuruluş tarihine göre ele aldık. Vakfiyelerin tamamı önce Allah’a hamd ve Hz. peygambere salavat ile başlar. Bundan sonra vakıf konusu olan açıklamalar yer alır. En sonunda ise para vakıflarının caiz olup olmadığı tartışmasına ve bu uygulamaya cevaz veren fıkıh imamlarına atf yapan bilgiler ile tarih detayı yer almaktadır.²³

Vakfın İsmi	Kamil Bin Zeynel ve Arkadaşları Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti’nin Kalkandelen Kazası’na bağlı Gavariçe ⁸ Köyü’nden Zeynel oğlu Kamil ve arkadaşlarının 2.000 kuruşu, köydeki camide hatip vazifesi görenlere ve caminin sair masrafları için vakfetmesi.
Tarih	3 Receb 1302 / 18 Nisan 1885
Kaynak	VGMA Defter No: 988, Sayfa No: 278-279, Sıra No: 177.

20 İsmail Altun, “Hz. Ebu Bekir ile Hz. Fatıma Arasında Yaşanan Fedek Meselesine Sünni ve Şii Yaklaşımların Analizi”, *İslam Araştırmaları Dergisi*, Yıl 2012, Sayı 27, İSAM İstanbul 2012, s. 2-4.

21 Emrullah Dumlu” XVI. Yüzyıl Osmanlı Uleması Arasında Para Vakıfları Etrafında Cereyan Eden Tartışmalar (Ebussuud, İbn Kemal - Çivizâde, Birgivi), *İLTED*, Erzurum 2015/2, sayı: 44, s. 312.

22 Şimşek, s. 207.

23 Bugün Gavariçe veya benzer isim taşıyan köy Kalkandelen ve civarında yoktur. Yanlış okuma yapmış olabiliriz. Ancak son 100 sene içinde çok sayıda köy tamamen yok oldu. Mesela bugün Üsküp’e bağlı 137 köy varken, 160 tamamen yok olmuştur. Bakınız J. F. Trifunovski, *Raseljena sela u Skopskoj kotlini, Zbornik za narodni život i obicaje*, knj. 43, Zagreb 1967.

Kalkandelen kazasına tabi Gavariñçe karyesi sakinlerinden Zeynel oğlu Kamil, Arif oğlu Muharrem, Salih oğlu Bilal ve Adem oğlu Şaban, tescil mütevellisi olarak tayin ettikleri Abdullah oğlu Kâhil ile beraber kazanın Bidayet Mahkemesi'ne gidip her birinin 500er yüz kuruş ve toplamda 2.000 kuruşu vakfettiklerini istemişlerdir. Söz konusu paranın helal bir şekilde, sağlam rehin ve kefil karşılığında, %15 hesabıyla işletilmesini şart koşmuşlardır. Elde edilecek senelik gelirin yarısı, köylerinde inşa ettikleri camide Cuma günlerinde vaaz verecek şahsa ve Ramazan ve Kurban bayramlarında hatiplik yapacak kişiye verilmesi şartlar arasında zikredilmiştir. Gelirin diğer yarısı ise aynı camide kandillerin yakılması için yağ satın alınması ve kandilleri yakacak kimseye verilmesi şart olarak tespit edilmiştir. Vakfın tevliyeti kendilerine, vefatlarından sonra evlatlarına ve onların vefatından sonra ise evlatlarının evlatlarına verilmesini şart koşmuşlardır. Zaman içinde ve herhangi bir sebepten dolayı nesillerinin kesilmesi halinde ise tevliyet, köylülerin seçeceği birine verilmesi şartını kayda geçirtmişlerdir.

Vakfın İsmi	Salih bin Elmas Vakfı
Konu	Prizren Sancağı Kalkandelen Kazası'na bağılı Poroy Köyü'nden Elmas oğlu Salih'in 2.000 kuruşu, köyündeki camide görevli imamlara vermek üzere vakfetmesi.
Tarih	5 Safer 1310 / 29 Ağustos 1892
Kaynak	VGMA Defter No: 989, Sayfa: 166, Sıra: 124

Kalkandelen kazası Poroy köyü sakinlerinden Elmas oğlu Salih, tescil mütevellisi olarak köylüsü İsmail oğlu Salih ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Meclisi'ne giderek, Allah rızası için 2.000 kuruşu vakfettik üzere işlem başlatmıştır. Vâkıf, söz konusu meblağın helal bir biçimde sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahla işletilerek, elde edilen yıllık 300 kuruşun tamamı aynı köyün camisinde imamlık yapan zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfın tevliyeti kendisine, vefatından sonra en büyük ve sorumluluk taşıyabilen (erşed) evladına, neslinin kesilmesi halinde ise tevliyet köylülerin seçeceği birine verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir. Vakfın tebdili ve tağyiri, tevfir ve teksiri hususundaki yetkinin tamamıyla kendisine ait olduğunu tespit ettirmiştir. Zaman içinde şartlar uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı adı geçen imam efendiye verilmesini de şart koşmuştur.

Vakfın İsmi	Hasan Ağa Bin Selim Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Kalkandelen Kazası'na bağlı Lakaviçe Köyü'nden Selim oğlu Hasan Ağa'nın 2.000 kuruşu, köydeki caminin imamı için vakfetmesi.
Tarih	5 Şaban 1310 / 22 Şubat 1893
Kaynak	VGMA Defter No: 989, Sayfa: 112, Sıra: 80.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 769, Arz: 372, Esâs: 4/539

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı Kalkandelen kazasına tabi Lakaviçe²⁴ köyü sakinlerinden Selim oğlu Hasan, tescil mütevellisi olarak köylüsü Emin oğlu Şerif ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne giderek, Allah rızası için 2.000 kuruşu vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahla işletilerek, elde edilen yıllık 300 kuruşun tamamı aynı köyün camisinde beş vakit namazlarda imamlık yapan zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfın tevliyeti sağ olduğu müddetçe kendisine, vefatından sonra en büyük ve sorumluluk taşıyabilen (erşed) evladına, neslin kesilmesi halinde ise tevliyet köylülerin seçeceği birine verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir. Vakfın tebdili ve tağyiri, tevfir ve teksiri hususundaki yetkinin tamamıyla kendisine ait olduğunu da tespit ettirmiştir. Zaman içinde ve herhangi bir sebepten dolayı konulan şartlar uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı adı geçen camide vazifeli bulunan imam efendiye verilmesini de şart koşmuştur.

Vakfın İsmi	Mustafa Bin Kanber Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Germul Köyü'nden Kanber oğlu Mustafa'nın 2.500 kuruşu, köydeki camide hitabet vazifesi görenlere vakfetmesi.
Tarih	8 Muharrem 1312 / 12 Temmuz 1894
Kaynak	VGMA Defter No: 989, Sayfa: 193-194, Sıra: 148.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 1059, Esâs: 4/1686

Kalkandelen kazasına tabi Germul²⁵ köyü sakinlerinden Kanber oğlu Mustafa, tescil mütevellisi olarak köylüsü Nuhi oğlu Faris ile beraber adı geçen kazanın

²⁴ Bugün Gostivar iline bağlıdır.

²⁵ Yanlış okumuş olabiliriz. Ancak bölgede benzer isim taşıyan bir köye rastlayamadık. Bu köy de geçen zaman içinde nüfusunu tamamen kaybederek yok olmuş olabilir. Bkz: J. F. Trifunski, Raseļjena sela u Skopskoj kotlini, Zbornik za narodni život i obicaje, knj. 43, Zagreb 1967.

Bidayet Mahkemesi'ne giderek, Allah rızası için 2.000 kuruşu vakfetmek üzere bir muamele başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde sağlam rehin veya kefil karşılığında ve ...*devr-i şer'î ile istirbâh olunub...*, diyerek elde edilen yıllık gelirin yarısını aynı köyün camisinde beş vakit namazlarını kıldırın imam efendiye, diğer yarısını ise hatiplik vazifesini ifâ eden zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfın tevliyeti kendisine, vefatından sonra evlatlarına, neslinin kesilmesi halinde ise köylülerin seçeceği birine verilmesini uygun bularak işlemin zapt edilmesini istemiştir. Vakfın değişimi ve başka bir hale getirilmesi, büyütülmesi ve çoğaltılması hususundaki yetkinin tamamıyla kendisine ait olduğunu tespit ettirmiştir. Zaman içinde ve herhangi bir sebepten ötürü kayıt altına alınan şartlar uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı adı geçen camide görevli olan imam ve hatip efendilere verilmesini de şart koşmuştur.

Vakfın İsmi	İbrahim Bin Receb Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Oraşye Köyü'nden Receb oğlu İbrahim'in 2.000 kuruşu, köydeki camide imamet ve hitabet vazifesi görenlere vakfetmesi.
Tarih	23 Şaban 1313 / 8 Şubat 1896
Kaynak	VGMA Defter No: 990, Sayfa: 2, Sıra: 2.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 987, Esâs: 4/1824

Kalkandelen kazasına tabi Oraşye²⁶ köyü sakinlerinden Recep oğlu İbrahim, tescil mütevellisi olarak köylüsü Şaban oğlu Ramazan ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne gidip, Allah rızası için, malının en güzelinden 2.000 kuruşu vakfetmek istediğini beyan ederek işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde sağlam rehin veya kefil karşılığında senelik %15 istirbahla işletilerek, elde edilen yıllık 300 kuruşluk gelirin yarısını aynı köyün camisinde beş vakit namazlarını eda eden imam efendiye, diğer yarısını ise hatiplik vazifesini ifa eden zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfın tevliyeti kendisine, vefatından sonra evlatlarına, neslinin kesilmesi halinde ise köylülerin münasip göreceği birine verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir. Vakfın tebdili ve tağyiri, tevfir ve teksiri hususundaki yetkinin tamamıyla kendisine ait olduğunu tespit ettirmiştir. Zaman içinde ve herhangi bir sebepten dolayı konulan şartlar

26 Bu köy bugün Yegunovce belediyesine bağlıdır. Kuzey Makedonya'nın nüfusu yaklaşık 2.000.000 civarındadır. Yugoslavya'ya bağlı bir cumhuriyet iken idari yapısı sadece illerden oluşmaktaydı. 8 Eylül 1991 tarihinde referandum yapıldı ve bunun sonucunda Makedonya tam bağımsız devlet oldu. 1996 yılında ise illerle beraber ilçe diyebileceğimiz idari birimler ihdas edilmiş oldu.

uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı adı geçen camide görevli olan imam ve hatip efendilere verilmesini de şart koşmuştur.

Vakfin İsmi	Davud Ağa Bin Zülbahar Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Neprošten Köyü'nden Zülbahar oğlu Davud Ağa'nın 4.000 kuruşu, köydeki caminin hatip ücreti ve diğer masrafları için vakfetmesi.
Tarih	28 Şaban 1316 / 11 Ocak 1899
Kaynak	VGMA Defter No: 989, Sayfa: 227, Sıra: 180.
Vakfiye kayıtları	Esâs: 4/1751, Arz: 400, Hulâsa: 1148

Prizren Sancağı Kalkandelen kazasına tabi Neprošten²⁷ köyü sakinlerinden Zülbehar oğlu Davud, tescil mütevellisi olarak köylüsü ve ziraatçı taifesinden olan Hızır oğlu İlyas ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne giderek, Allah rızası için 4.000 kuruşu vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahla işletilerek, elde edilen gelirden yıllık 100 kuruşun köyündeki caminin tamir ve bakımına harcanması, kalan 500 kuruşun ise köyün camisinde hatiplik vazifesini eda eden zata verilmesini şart koşmuştur. Sağ olduğu müddetçe vakfin tevliyeti kendisine, vefatından sonra ise köylülerin seçeceği birine verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir. Vakfin tebdili ve tağyiri, tevfir ve teksiri hususundaki yetkinin tamamıyla kendisine ait olduğunu tespit ettirmiştir. Zaman içinde şartlar uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı fakir Müslümanlara verilmesini de şart koşmuştur.

Vakfin İsmi	Yunus Ağa Bin Muslih Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Viranyofçe (Vranovci) Köyü'nden Muslih oğlu Yunus Ağa'nın 2.700 kuruşu, köydeki caminin hitabet vazifesini görenlere vakfetmesi.
Tarih	18 Ramazân 1316 / 30 Ocak 1899
Kaynak	VGMA Defter No: 991, Sayfa: 50, Sıra: 63.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 1217, Hulâsa-i Mahsûsa: 635

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı, Kalkandelen kazasına bağlı Gostivar Nahiyesi'ne tabi Viranofça²⁸ (Vranovci) köyü sakinlerinden Muslih oğlu Yunus Ağa, tescil

27 Günümüzde Tearce belediyesine bağlıdır.

28 Günümüzde Vrapçište belediyesine tabidir.

mütevellisi olarak köylüsü Zaim oğlu Hamza Ağa ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne giderek, Allah rızası için 2.700 kuruşu vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahlı işletilerek, elde edilen gelirin tamamı köyün camisinde hatiplik vazifesini eda eden zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfın tevliyeti kendisine, vefatından sonra ise köylülerin seçeceği birine verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir. Vakfın tebdili ve tağyiri, tevfir ve teksiri hususundaki yetkinin tamamıyla kendisine ait olduğunu tespit ettirmiştir. Zaman içinde şartlar uygulanamayacak olursa, gelirin tamamı fakir Müslümanlara dağıtılmasını da şart koşmuştur.

Vakfın İsmi	Murad Bin Arslan Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Dobroşte Köyü'nden Arslan oğlu Murad'ın 3.000 kuruşu, köydeki camide hitabet vazifesi görenlere vakfetmesi.
Tarih	14 Zilkade 1316 / 26 Mart 1899
Kaynak	VGMA Defter No: 989, Sayfa: 189, Sıra: 145.
Vakfiye kayıtları	Hülasa:1116, Arz:403, Esas: 4/1703

Dobroşte²⁹ karyesi sakinlerinden Arslan oğlu Molla Murad, kurmak istediği vakfın tescili için mütevelli olarak tayin ettiği Mehmed oğlu İslam Kâhya ile beraber Kalkandelen Kazası Bidayet Mahkemesi'ne gidip, Efka Müdürlüğü Vekili ve aynı zamanda Tapu Katibi olan Mustafa Efendi Bin Süleyman mahzarında, malının en güzel kısmından 3.000 kuruşu ayırıp vakfetmek istemiştir. Söz konusu meblağın mütevelli eliyle ve helal yoluyla, senelik onu on bir buçuk hesabı üzere işletilmesi ve bunun sonucunda yıllık olarak elde edilecek 450 kuruşun kendi karyesinde bulunan camide hatiplik vazifesini ifa edecek zata verilmesini şart koşmuştur. Molla Murad, vakfın idaresini hayatta oldukça kendisi, vefatından sonra ise Dobroşte karyesi ahalisinin seçeceği kimsenin tayin edilmesini istemiştir. Vakfın tebdil ve tağyiri, tevfir ve teksiri kendi elinde olması, zaman içinde tespit edilen şartlara herhangi bir hanel gelecek olursa eğer, eldeki paranın mutlaka Müslüman fakirlere dağıtılmasını kayıt altına aldırıştır.

29 Günümüzde Tearce belediyesine bağlıdır.

Vakfin İsmi	Emrullah Ağa Bin Receb Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Tırnava Köyü'nden Receb oğlu Emrullah Ağa'nın 1.000 kuruşu, köydeki caminin hitabet vazifesi görenlere vakfetmesi.
Tarih	18 Zilkade 1316 / 30 Mart 1899
Kaynak	VGMA Defter No: 991, Sayfa No: 41, Sıra No: 49.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa-i Mahsûsa: 502, Hulâsa: 1716

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı, Kalkandelen kazası, Gostivar Nahiyesi'ne tabi Tırnova³⁰ köyü sakinlerinden Receb oğlu Emrullah Ağa, tescil mütevellisi olarak köylüsü Hızır oğlu Tahir ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne giderek, Efka Müdüğü Vekili ve aynı zamanda Tapu Katibi olan Süleyman oğlu Mustafa Efendi huzurunda, Allah rızası için 1.000 kuruşu vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahla işletilerek, elde edilen yıllık 150 kuruşun tamamı köyün camisinde hatiplik vazifesini eda eden zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfin tevliyeti kendisine, vefatından sonra ise köylülerin seçeceği birine tevdi edilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir. Vakfin tebdili ve tağyiri, tevfir ve teksiri hususundaki yetkinin tamamıyla kendisine ait olduğunu tespit ettirmiştir. Zaman içinde şartlar uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı fakir Müslümanlara verilmesini de şart koşmuştur.

Vakfin İsmi	Rıfat Bin Bayram Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Brodeç Köyü'nden Bayram oğlu Rıfat'ın 1000 kuruşu, köydeki camide hitabet vazifesi görenlere vakfetmesi.
Tarih	28 Zilkade 1316 / 9 Nisan 1899
Kaynak	VGMA Defter No: 990, Sayfa No: 73, Sıra No: 61.

Kalkandelen kazasına tabi Brodeç³¹ köyü sakinlerinden Bayram oğlu Rıfat, kurmak istediği vakfin tescil mütevellisi olarak köylüsü Muhsin oğlu Behlül ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne giderek, o sırada Efka Müdüğü Vekili ve aynı zamanda Tapu Katibi olan Süleyman oğlu Mustafa Efendi huzurunda, Allah rızası için 1.000 kuruşu vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın

30 Günümüzde de Gostivar belediyesine bağlıdır.

31 Günümüzde de Kalkandelen belediyesine tabidir.

helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 ıstirbahla işletilerek, elde edilen yıllık 150 kuruşun tamamı köyün camisinde hatiplik vazifesini eda eden zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfın tevliyeti kendisine, vefatından sonra ise köylülerin seçeceği birine verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir. Vakfın tebdili ve tağyiri, tevfir ve teksiri hususundaki yetkinin sadece kendisine ait olduğunu tespit ettirmiştir. Zaman içinde şartlar uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı fakir Müslümanlara verilmesini de şart koşmuştur.

Vakfın İsmi	Bekir Bin Süleyman Bin Mustafa Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Padalište Köyü'nden Mustafa oğlu Süleyman oğlu Bekir'in 1.000 kuruşu, köydeki camide hitabet vazifesi görenlere vakfetmesi.
Tarih	7 Zilhicce 1317 / 8 Nisan 1900
Kaynak	VGMA Defter No: 990, Sayfa No: 52, Sıra No: 45.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 1359, Arz: 469

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı, Kalkandelen kazası Gostivar Nahiyesi'ne tabi Padalište³² köyü sakinlerinden Süleyman oğlu Bekir, tescil mütevellisi olarak köylüsü Süleyman oğlu Halil ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne giderek, o esnada Evkaf Müdürü Vekili ve aynı zamanda Tapu Katibi olan Süleyman oğlu Mustafa Efendi huzurunda, Allah rızası için 1.000 kuruşu vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 ıstirbahla işletilerek, elde edilen yıllık 150 kuruşun tamamı köyün camisinde hatiplik vazifesini eda eden zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfın tevliyeti kendisine, vefatından sonra ise tevliyet köylülerin seçeceği birine verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir. Vakfın tebdili ve tağyiri, tevfir ve teksiri hususundaki yetkinin tamamıyla kendisine ait olduğunu tespit ettirmiştir. Zaman içinde şartlar uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı fakir Müslümanlara verilmesini de şart koşmuştur.

32 Günümüzde de Gostivar belediyesine bağlıdır.

Vakfin İsmi	Süleyman Bin Faris Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Veyçe Köyü'nden Faris oğlu Süleyman'ın 4.000 kuruşu, köydeki camide hitabet vazifesi görenlere vakfetmesi.
Tarih	7 Zilhicce 1317 / 8 Nisan 1900
Kaynak	VGMA Defter No: 990, Sayfa No: 91, Sıra No: 76.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 1368, Arz: 465

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı, Kalkandelen kazasına tabi Veyçe³³ köyü sakinlerinden Faris oğlu Süleyman, kurmak istediği vakfin tescil mütevellisi olarak seçtiği köylüsü Zübeyir oğlu Bahtiyar ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne giderek, o sırada Efka Müdürlüğü Vekili ve aynı zamanda Tapu Katibi olan Süleyman oğlu Mustafa Efendi huzurunda, Allah rızası için 4.000 kuruşu vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahlı işletilerek, elde edilen yıllık 600 kuruşun tamamı köyün camisinde hatiplik vazifesini eda eden zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfin tevliyeti kendisine, vefatından sonra ise köylülerin seçeceği birine verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir. Vakfin tebdili ve tağyiri, tevfir ve teksiri hususundaki yetkinin tamamıyla kendisine ait olduğunu tespit ettirmiştir. Zaman içinde şartlar uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı fakir Müslümanlara verilmesini de şart koşmuştur

Vakfin İsmi	Emin Ağa Bin Seyfullah Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Strayane Köyü'nden Seyfullah oğlu Emin Ağa'nın 1.000 kuruşu, köydeki camide hitabet vazifesi görenlere vakfetmesi.
Tarih	10 Cemaziyelahir 1318 / 5 Ekim 1900
Kaynak	VGMA Defter No: 990, Sayfa No: 156, Sıra No: 154.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 1368

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı, Kalkandelen kazası Gostivar Nahiyesi'ne tabi Istrayan³⁴ (Strayane) köyü sakinlerinden Seyfullah oğlu Emin Ağa, vakfin tescil mütevellisi olarak köylüsü Davud oğlu İbiş ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne giderek, o esnada Evkaf Müdürlüğü Vekili ve aynı zamanda

33 Günümüzde de Kalkandelen belediyesine bağlıdır.

34 Günümüzde de Gostivar belediyesine tabidir.

Tapu Kâtibi olan Süleyman Ağa oğlu Mustafa Efendi huzurunda, Allah rızası için Osmanlı lirasını yüz kuruş hesabıyla 1.000 kuruşu vakfemek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahla işletilerek, elde edilen yıllık gelirin tamamı köyde inşa olunan camide hatiplik vazifesini eda eden zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfın idaresi kendisine, vefatından sonra ise köylülerin münasip göreceği birine verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir. Vakfın tebdili ve tağyîri, tevfir ve teksîri hususundaki yetkinin yalnızca kendisine ait olduğunu tespit ettirmiştir. Zaman içinde şartlar uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı fakir Müslümanlara verilmesini de şart koşmuştur.

Vakfın İsmi	Adem Bin Sinan ve İlyas Bin İsmail Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Sedlarçe-i Bâlâ Köyü'nden Sinan oğlu Adem ve İsmail oğlu İlyas'ın 2.000 kuruşu, köydeki camide hitabet vazifesini görenlere vakfetmeleri.
Tarih	27 Zilkade 1318 / 18 Mart 1901
Kaynak	VGMA Defter No: 991, Sayfa No: 33, Sıra No: 34.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa-i Mahsûsa: 429, Hulâsa: 1266

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı, Kalkandelen kazasına tabi Sedlarçe-i Bala³⁵ (Gorno Sedlarce) köyü sakinlerinden Timur oğlu Adem ve Halil oğlu İsmail, tescil mütevellisi olarak aynı köyden olan Nurettin oğlu Kazım ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne giderek, her birinin kendi arzusuyla Allah rızası için ayırdığı 1.000 er kuruş olmak üzere toplam 2.000 kuruşu vakfemek için işlem başlatmışlardır. Söz konusu meblağın toplamı 2.000 kuruş, helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahla işletilerek, elde edilen yıllık 300 kuruşun tamamı köyün camisinde hatiplik vazifesini eda eden zata verilmesini şart koşmuşlardır. Vakfın tevliyeti kime verileceğini belirtilmemiş ise de, vakfın tebdili ve tağyîri, tevfir ve teksîri hususundaki yetkinin tamamıyla kendilerine ait olduğunu tespit ettirmişlerdir. Zaman içinde şartlar uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı fakir Müslümanlara verilmesini de şart koşmuşlardır.

35 Günümüzde Bogovinye belediyesine bağlıdır.

Vakfin İsmi	İlyas Ağa Bin İsmail Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Sedlarce-i Bâlâ Köyü'nden İsmail oğlu İlyas Ağa'nın 1.000 kuruşu, köydeki camide imamet vazifesi görenlere vakfetmesi.
Tarih	27 Zilhicce 1320 / 27 Mart 1903
Kaynak	VGMA Defter No: 989, Sayfa No: 226, Sıra No: 179.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 1585 Esâs: 4/1739

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı Kalkandelen kazasına tabi Sedlarçe-i Bala (Gorno Sedlarce) köyü sakinlerinden İsmail oğlu İlyas Ağa, tescil mütevellisi olarak köylüsü Nurettin oğlu Kazım ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne giderek, Osmanlı altın lirasını 100 kuruş hesabıyla 1.000 kuruşu vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahla işletilerek, elde edilen yıllık 150 kuruşun tamamı köyün camisinde imamlık vazifesini eda eden zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfin tevliyeti kendisine ait olduğunu ve vakfin tebdîli ve tağyîri, tevfir ve teksîri hususundaki yetkinin tamamıyla kendisine ait olduğunu tespit ettirmiştir. Zaman içinde şartlar uygulanamayacak olursa eğer, gelirin tamamı fakir Müslümanlara verilmesini de şart koşmuştur.

Vakfin İsmi	Receb Ağa Bin Ali Bin Şaban Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Başatça-ı Bâlâ (Gorno Palçişte) Köyü'nden Şaban oğlu Ali oğlu Receb Ağa'nın 500 kuruşu, köydeki caminin imamet ve hitabet vazifesi görenlerine vakfetmesi.
Tarih	25 Cemazeyilevvel 1322 / 7 Ağustos 1904
Kaynak	VGMA Defter No: 990, Sayfa No: 31, Sıra No: 24.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 1829, Esâs: 4/1903

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı Kalkandelen kazasına tabi Başatça-i Bala³⁶ köyü sakinlerinden Ali oğlu Recep Ağa, tescil mütevellisi olarak köylüsü Osman oğlu Ecleb? Usta ile beraber adı geçen kazanın Bidayet Mahkemesi'ne giderek, Allah rızası için 500 kuruşu vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahla işletilerek, elde edilen yıllık gelirin tamamı köy ahali tarafından inşa edilen camide imam ve hatiplik vazifesini eda eden zata verilmesini şart koşmuştur.

36 Günümüzde de Kalkandelen belediyesine bağlıdır.

Vakfin tevliyeti kendisine, vefatından sonra ise köylülerin münasip görecekları birine verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir.

Vakfin İsmi	Seydi Ağa Bin Emin Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Novosel Derbend Köyü'nden Emin oğlu Seydi Ağa'nın 550 kuruşu, köydeki camide imamet ve hitabet vazifesi görenler için vakfetmesi.
Tarih	9 Cemaziyelahir 1322 / 21 Ağustos 1904
Kaynak	VGMA Defter No: 989, Sayfa No: 231, Sıra No: 183.
Vakfin kayıtları	Esas: 4/1780, Hülâsa: 1615

Bu vakfiyenin yazılmasına sebep olan durum şudur ki, Kalkandelen kazasına tabi Novosel Derbend³⁷ karyesi sakinlerinden ve hayır sahibi kimse olan Emin oğlu Seydi Ağa isimli şahıs, kaza mahkemesine gelmiştir. Tescil mütevellisi olarak tayin ettiği Bayezid oğlu Veli ile beraber o esnada Evkaf Müdürü Vekili ve Tapu Kâtibi Süleyman Ağa oğlu Mustafa Efendi'nin de hazır olduğu halde, kendi malından ayırdığı 550 kuruşu para vakfı olarak tescil ettirmiştir. Söz konusu meblağın helal bir şekilde ve senelik %15 gelire işletilerek, gelirin tamamı, köy ahalisinin yaptırdığı caminin imam ve hatip olacak kişiye meşrut olmasını istemiştir. Vakfin tevliyeti hayatta olduğu müddetçe kendi elinde olması, vefatından sonra ise köylülerin münasip görecekları birinin mütevellisi olarak atanmasını şart koştur.

Vakfin İsmi	Yunus Ağa Bin Rıdvan Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Kalkandelen Kazası'na bağlı Leşçe (Leşok) Köyü'nden Rıdvan oğlu Yunus Ağa'nın 1000 kuruşu, köyündeki caminin imamet ve hitabet vazifesi için vakfetmesi.
Tarih	15 Cemaziyelahir 1322 / 27 Ağustos 1904
Kaynak	VGMA Defter No: 600, Sayfa No: 91, Sıra No: 112
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 1878, Hulâsa-i Mahsûsa: 568

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı, Kalkandelen kazasına tabi Leşçe³⁸ köyü sakinlerinden Rıdvan oğlu Yunus Ağa, tescil mütevellisi olarak köylüsü Miran? oğlu Arif Ağa ile beraber adı geçen kazanın Şer'î Mahkemesi'ne giderek, Allah rızası için 1.000 kuruşu vakfetmek istediğini beyan etmiştir. Söz konusu meblağın helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahla

37 Günümüzde Bogovinye belediyesine bağlıdır.

38 Günümüzde Tearce belediyesine bağlıdır.

işletilerek, elde edilen yıllık gelirin tamamı köy ahalisi tarafından inşa edilen camide imamet ve hatiplik vazifesini eda eden zata verilmesini şart koşmuştur. Vakfın tevliyeti kendisine, vefatından sonra ise köylülerin münasip görecekları birine verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir.

Vakfın İsmi	Ahmed Efendi Bin Hamid Bin Bilal Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Köprü Mahallesi'nden Bilal oğlu Hamid oğlu Ahmed Efendi'nin 500 kuruşu, Çarşu-yı Bâlâ Medresesi Hocası Abdullah Efendi'ye ve ondan sonra gelecek müderrisler için vakfetmesi.
Tarih	8 Muharrem 1323 / 15 Mart 1905
Kaynak	VGMA Defter No: 990, Sayfa No:43, Sıra No: 34.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 1884, Esâs: 4/1942

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı Kalkandelen kazası Köprü Mahallesi sakinlerinden Hamid oğlu Ahmed, tescil mütevellisi olarak aynı mahallenin sakini olan Muharrem Ağa oğlu Abdullah Efendi ile beraber adı geçen kazanın Şer'i Mahkemesi'ne giderek, Allah rızası için 500 kuruşu vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve irbah muamelesi yapılarak, elde edilen senelik gelirin tamamı Çarşu-yı Bala Medresesi müderrisi ve işlem esnasında hazır bulunan, hayatta olduğu müddetçe Abdullah Efendi'ye verilmesini şart koşmuştur. Abdullah Efendi'nin vefatından sonra ise gelir, ondan sonra görev alacak müderrise verilmesi şartı tespit edilmiştir. Vakfın tevliyeti de Abdullah Efendi'ye verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir.

Vakfın İsmi	Hasbi Efendi Bin Nebi Ağa Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Cedit Mahallesi'nden Nebi Ağa oğlu Hasbi Efendi'nin 1.000 kuruşu, Selçuk Bey Mahallesi'ndeki Sinan Zaviye'sinde hitabet vazifesi görenlere vakfetmesi.
Tarih	19 Safer 1327 / 12 Mart 1909
Kaynak	VGMA Defter No: 990, Sayfa: 081, Sıra: 067.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 2038 Arz: 666

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı Kalkandelen kazası Cedit Mahallesi sakinlerinden Nebi Ağa oğlu Hasbi Efendi, tescil mütevellisi olarak Selçuk Bey Mahallesi sakini

olan Hacı Numan Ağa oğlu Yunus Efendi ile beraber adı geçen kazanın Şer'î Mahkemesi'ne giderek, Osmanlı altın liralarmı 124 kuruş hesabıyla 1.000 kuruşu Allah rızası için vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahla işletilerek, elde edilen yıllık gelirin tamamı Selçuk Bey Mahallesinde bulunan Sinan Zaviyesi avlusu içinde bulunan ve minare ile minberin inşa edildiği camide hatiplik vazifesini eda edecek zata verilmesini şart koştur. Vakfın tevliyeti işlem sırasında tescil mütevellisi olarak hazır bulunan Yunus Ağa'ya verilmesini uygun bularak işlemin kayda geçmesini istemiştir.

Vakfın İsmi	Veysel Ağa Bin Emin Vakfı
Konu	Kosova Vilayeti'nin Prizren Sancağı'na bağlı Kalkandelen Kazası'nın Cerve-i Derbend (Ceroovo) Köyü'nden Emin oğlu Veysel Ağa'nın 10 adet Osmanlı Altın Lirası'nı, imamet vazifesi görenler için vakfetmesi.
Tarih	25 Rebiulevvel 1328 / 6 Nisan 1910
Kaynak	VGMA Defter No: 602, Sayfa No: 18, Sıra No: 24.
Vakfiye kayıtları	Hulâsa: 2351 Hulâsa-i Vakfiyye: 2355

Kosova Vilayeti, Prizren Sancağı Kalkandelen kazasına tabi Cerve-i Derbend³⁹ köyü sakinlerinden Emin oğlu Veysel Ağa, tescil mütevellisi olarak köylüsü Mehmed oğlu Veysel Ağa ile beraber adı geçen kazanın Şer'î Mahkemesi'ne giderek, Allah rızası için on adet Osmanlı lirasını vakfetmek üzere işlem başlatmıştır. Söz konusu meblağın helal bir biçimde, sağlam rehin veya kefil karşılığında ve senelik %15 istirbahla işletilerek, elde edilen yıllık gelirin tamamı camide imamet vazifesini eda eden zata verilmesini şart koştur. Vakfın tevliyeti, aynı zamanda tescil mütevellisi de olan Veysel Ağa'ya, vefatından sonra ise köylülerin münasip görecekleri birine verilmesini uygun bularak kaydın tamamlanmasını istemiştir.

Sonuç

II. Abdülhamit döneminde kurulan Kalkandelen para vakıfları Osmanlı idaresi ortadan kalkması ile varlıkları sona ermiştir. Balkan Müslümanları özellikle Balkan Savaşları sonrasında yaşadıkları süreçte akar vakıflarını bile ayakta tutmakta başarılı olamamışlardır. Bu zor şartlarda nukûd vakıflarını muhafaza etmek ise Bosna Hersek dışındaki bölgelerde neredeyse imkânsız olmuştur. Kalkandelen

39 Günümüzde Yegunovce belediyesine bağlıdır.

para vakıflarının kurucularının tamamı erkekler olmuştur. Vakıflardan sadece ikisi Kalkandelen kazası merkezinde kurulmuş, geri kalan 19 para vakfı kazaya bağlı köylerde kurulmuştur.

Para vakıflarının toplam varlığının üçte ikisini oluşturan 13 para vakfının geliri, biri zaviyede olmak üzere camilerde hatiplik görevinde bulunan kimselere meşrut olmuştur. Bir vakfın geliri medrese hocasına, 3 vakfın geliri camilerde görev yapan imamlara, 4 vakfın gelirleri ise hem imam hem de hatiplere tahsis edilmiştir. Para vakıflarının toplam sermayesi ve dolayısıyla şehrin ekonomisine arz edilen meblağ 34 750 kuruş ile 10 Osmanlı altın lirasıdır. Bu paranın yıllık geliri toplamda 5.212,5 kuruş ile 1,5 Osmanlı altın lirası olmuştur. En küçük vakıf 500 kuruş, en büyük ise 4.000 kuruşluk sermayesi mevcuttur.

Kurucuların sosyal statüsüne bakılacak olursa eğer dokuzu ağa, biri ise ağa oğlu olarak kayda geçmiştir. Geri kalanların ise herhangi bir unvanı veya lakabı söz konusu değildir. Vakıflardan biri dört kişi, biri ise iki kişi tarafından kurulmuştur. İki kişilik vakfın bir ortağı aynı zamanda müstakil bir para vakfı tesis etmiş gibi görünmektedir. Sedlarçe-i Bala köyünde kurulan iki para vakfından biri 18 Mart 1901 tarihinde Adem oğlu Sinan ile İlyas oğlu İsmail tarafından kurulmuştur. Her iki kişi 1.000 er kuruş yatırmıştır. 27 Mart 1903 tarihinde ise aynı köyde İlyas Ağa oğlu İsmail tarafından 1.000 kuruşluk bir para vakfı daha kurulmuştur. İlyas oğlu İsmail ile İlyas Ağa oğlu İsmail'in aynı şahıs olması muhtemeldir.

17 para vakfının idaresi kuruculara, 3 tanesinin ise aynı zamanda tescil mütevellisi de olan şahıslara meşrut olmuştur. Vakfın idaresi konusunda ortak kurucu olan Adem bin Sinan ve İlyas bin İsmail müteveli olarak herhangi bir isim belirtmemişlerse de vakfiye metninden müteveli olarak tescil mütevellisi olan Kazım bin Nureddin'in aynı zamanda vakfın idarecisi olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmamızda zikredilen vakıf kuruculardan dördü vakfın idaresi için kendilerini ve evlatlarını tespit ettirmişler, nesillerinin sona ermesi halinde ise köylülerin uygun görecekları birinin müteveli olmasını uygun görmüşlerdir. Kurucuların geri kalanının tamamı kendilerinden sonra evlatlarını değil köylülerin munasip göreceği kimselerin müteveli olmasını istemişlerdir. Ancak tüm vakıflarda müteveli veya başka herhangi bir görev için maaş tespit edilmediğinden vakıfların tamamı hayrî vakıf olarak değerlendirilmelidir.

Veyçe köyünde Süleyman oğlu Faris tarafından kurulan 4.000 kuruşluk ile Neproşt köyünde Davud Ağa oğlu Zülbahar tarafından kurulan 4.000 kuruşluk vakıflar değer bakımından en büyük vakıflardır. İki para vakfı hariç, geri kalanın

tamamında işletme oranı %15 olarak tespit edilmiştir. Ahmed Efendi bin Hamid ve Mustafa bin Kanber tarafından kurulan para vakıfları ise muamele nispeti zikredilmemiş, bu hususla ilgili zamanın geçerli uygulamasına işaret edilmiştir. Bu durum, en azından 15 sene boyunca iktisadî bir istikrarın varlığına işaret ederek, bu süre zarfında ekonomik şartların değişmediği veya çok az değiştiğini göstermektedir.

Kalkandelen kazasında ilk kurulan para vakfı 18 Nisan 1885 tarihinde, sonuncusu ise 6 Nisan 1910 tarihinde kurulmuştur. Osmanlı Devleti'nde başlangıçtan itibaren para vakfı uygulaması gerçekleşmiş yapılan tartışmalar neticesinde nukûd vakfı tesisi konusunda fikhî şartlar müsait olmuştur. Bunun sonucunda Osmanlı topraklarının tümünde yaygınlaşan para vakfı uygulaması Kalkandelen kazası söz konusu konusunda olduğunda çok geç bir döneme rastladığı dikkat çekmektedir. Arşivlerimizde yapılacak tasniflerden sonra Kalkandelen kazası para vakfı tecrübesi daha geri tarihlere taşınacağı kuvvetle muhtemeldir.

Kaynaklar

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

VGMA, Defter No: 600, Sayfa No: 91, Sıra No: 112; Defter No: 989, Sayfa: 189, Sıra: 145; Defter nr: 991, sayfa: 49; Defter nr: 989, sayfa: 113; Defter nr: 991, sayfa: 49; Defter nr: 990, sayfa 91; Defter nr: 989, sayfa 113; Defter nr: 989, sayfa 70; Defter nr: 990, sayfa 2; Defter nr: 991, sayfa: 40; Defter nr: 990, sayfa: 85; Defter nr: 990, sayfa: 52; Defter nr: 989, sayfa: 189; Defter nr: 989, sayfa: 193; Defter nr: 988, sayfa: 278-279; Defter nr: 991, sayfa: 31; Defter No: 989, Sayfa No: 231, Sıra No: 183; Defter nr: 990, sayfa: 43; Defter nr: 989, sayfa: 227; Defter nr: 990, sayfa: 156; Defter nr: 990, sayfa 95; Defter nr: 989, sayfa: 226; Defter nr: 990, sayfa: 31; Defter nr: 990, sayfa: 73; Defter No: 633, Sayfa 021, Sıra 011; Defter No: 629, Sayfa: 422-429, Sıra: 332; Defter No: 988, Sayfa No: 278-279, Sıra No: 177; Defter No: 990, Sayfa: 2, Sıra: 2; Defter No: 602, Sayfa No: 18, Sıra No: 24.

Kitap ve Makaleler

Ahbab, Yakup “Kalkandelen Para Vakıfları” *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 5. <http://dx.doi.org/10.21021/osmed.309239>

Altun, İsmail “Hz. Ebu Bekir ile Hz. Fatıma Arasında Yaşanan Fedek Meselesine Sünni ve Şii Yaklaşımların Analizi”, *İslam Araştırmaları Dergisi*, Yıl 2012, Sayı 27, İSAM İstanbul 2012.

Aruçi, Muhammed “Kalkandelen”, *TDVİA*, cilt:24, İstanbul 2001.

Aysal, Mustafa “Dünya’da ve Osmanlı Devleti’nde Enflasyon”, *Accounting and Financial History Research Journal January 2018 (14)*, İnternet adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/395832> (21.04.2021).

Çeman, Senad *Vakufi i fondacije*, Biblioteka posebna izdanja, el-Kalem, Sarajevo 2011.

Dumlu, Emrullah” XVI. Yüzyıl Osmanlı Uleması Arasında Para Vakıfları Etrafında Cereyan Eden Tartışmalar (Ebussuûd, İbn Kemal - Çivizâde, Birgivi), *İLTED*, Erzurum 2015/2, Sayı: 44.

J. F. Trifunski, Raseljena sela u Skopskoj kotlini, Zbornik za narodni život i običaje, knj. 43, Zagreb 1967.

Olgun, Said “19.Yüzyılın İkinci Yarısında Kalkandelen’de Silah Üretimi”, *Osmanlı Dönemi Balkan Şehirleri*, Editör: Zafer Gölen ve Abidin Temizer, Gece Kitaplığı, cilt 2, Ankara 2016.

Ömerov, Mümin *Vakfiyelere Göre XV-XVIII. Asırlarda Makedonya’da Vakıflar ve İşlevleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2016.

Popovic, Aleksandre *Balkanlarda İslam*, İnsan Yayınları, İstanbul Ocak 1995.

Şemsettin Sami, *Kamusu’l-‘Alam*, İstanbul Mihran Matbaası, 1314/1896, Tıpkıbasım, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996, cilt 5.

Şimşek, Mehmet “Osmanlı Cemiyetinde Para Vakıfları Üzerinde Münakaşalar”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 27/1, Ankara 1986.

Ekler

Ek 1: Kalkandelen Belediyesi Resmi sayfasında bulunan ve 19. asrın başlarında çekilen bir resim.